

Slovesna otvoritev Kulturnega doma „Berto Sirk“ v Sv. Križu

(Nadaljevanje s 1. strani)

za trdnega ljudstva, ki mu delo v sončni pripeki, buri in viharjih na morju jekleni značaj.

V nedeljo so prišli v Križ ljudje od vseh strani, iz bližnjih vasi pa tudi iz mesta. Še dalje. Gotovo je bila na ena gonila sila, ki je zdelovala, da se je za ta praznik zbralo tako veliko ljudi. Mislimo pri tem na zavest, ki jo je hotelo

RUDI KOSUTA, predsednik prosvetnega društva v Križu med govorom.

ljudstvo izpričati v našem sedanjem novem položaju. Zavest, da je naš obstanek odvisen od tega, kako bomo hoteli sami dokazovati, da smo bili mi tisti, ki smo zahtevali svoje pravice v pisnem sporazumu. Nadalje zavest, da nas nič ne bo strlo, če bomo znali biti združeni. Ter končno zavest, da je naša bodočnost zagotovljena, če bo v nas tista miselnost, ki je v Križanih že davno žela in ki je z vsakim obiskom v nedeljo dobila povorno priznanje in potrditev: da morajo delovne močnice le združene nastopati v borbi za svoje pravice.

Neki starček je v nedeljo dejal, da je to najlepši dan njegovega življenja. Naj bi navdušenje in vna, ki sta vladala na prireditvi v nedeljo, trajala še naprej. Križani imajo svoj kulturni dom, Gotovo pa ne bodo več pogosto imeli priložnosti, da bi pri njih nastopali istočasno tako številni gostje kot v nedeljo, čeprav je tudi gotovo, da bo v lepo dvorano rad prišel gostovat vsak pevski zbor, vsaka dramska družina. Tudi predstave SNG bodo Križani odslej lahko redno imeli. To

da vse to še ne bo moglo nadomestiti njihove lastne aktivnosti. V nedeljo se je pokazalo, da so dobri zameški za vsestransko delovanje: silni smo dobri zbor, orkester in dramsko družino. Prepričani smo, da bo vse to odsej še s pospešenim zagonom delovalo in da bomo lahko v najkrajšem času pritevali Križ med naše najbolj delavne kulturno-prosvetne postojanke.

Da se bo Križ zavedal svoje velike pomembnosti tudi na tem področju, je zopet ena izmed njegovih bistvenih nalog. Val, ki prihaja prek Devin in Nabrežine tudi do Križa — kolikor ga ni že dosegel — ne bo mogel škoditi, samo če bo tu vse postavljeno na trdne skale. Živa kulturno-prosvetna delavnost bo mogla v ljudih držati v budnosti tisto pravo zavest, da ne bodo nikoli pred nikomerkom klonili ter istočasno vedno videli v tujerodu sebi enakega človeka.

Naj bo nedeljski praznik v Križu začetek pomembnega obdobja, ki bo lahko v naši zgodovini zaznamovano kot odločen korak naprej k resničnemu napredku.

Pred obnovljenim prosvetnim domom „Berto Sirk“.

Kriški pevski zbor pod vodstvom Mirka Guština.

Velikemu kulturnemu dogodku so prisostvovali rojaki iz bližnjih in daljnih vasi

Od vseh strani so v nedeljo popoldne hiteli ljudje v Križ na otvoritev prosvetnega doma „Berto Sirk“. Prekrasno vreme je se prispevalo, da je vsakdo še z večjim veseljem prišel v to našo vabljivo vas nad obrežjem s prekrasnim razgledom na morsko ravan. Ze kmalu je bilo jasno, da bo dvorana za vso zbrano množico mnogo premajhna. In res so bili vsi prostori zasedeni že mnogo pred začet-

kom programa. Potem so se napolnili še stranski prostori in prostor za sedeži, tako da je bilo nemogoče, da bi še kdo našel mesta v natrpani dvorani. (Pozneje so odprli še stranska vrata, da so mogli še nekateri tudi od zunaj nekoliko videti na oder). Vse je čakalo, kdaj se bo odgnil lep rdeč zastor in kdo se bo najprej pojavil na oderu.

Cast, da so pričeli slavnostno akademijo za otvoritev

doma, je pripadla domačemu moškemu zboru. Pod vodstvom pevovodje Mirka Guština so zapeli Aljezevo pesem *Oj Triglav moj dom* ter Adamičevega *Lucipetra bana*. V zboru so mladi pevci, od katerih pričakujemo, da jih bo moše večkrat slišali, saj so pokazali, da so uvečban zbor, ki bo z marljivim delom lahko dosegel že znatne uspehe.

Nato je predsednik kriškega prosvetnega društva Rudi Kosuta imel priložnostni govor, v katerem je zlasti hotel ljudem pokazati, katere so njihove pravice v novem položaju. Poudaril je, da bi ostale vse te napisane pravice je mrtva črka, če se jih ljudje sami ne bi marali posluževati. Nadalje je pozval predvsem mladino k resnemu prosvetnemu delu. Nato je Križanom čestital k prazniku predstavnikov SHPZ.

Na oderu se je nato pojavil *Solski orkester Glasbene Matice*, ki ga sestavljajo učenci in deloma tudi učitelji Glasbene šole GM. Vodi ga Ubald Vrabec, ki je tudi večeraj dirigiral; na programu je bila njegova *Suita v treh stavkih* po narodnih motivih. Ceprav ne posebno številni, učinkuje ta orkester zelo prijetno s svojim dovršenim izvajanjem.

Folkloristi z Brega so pač dobro znani na naših prireditvah. V nedeljo so prišli tudi v Križ in prevzeli nase dober del programa. Najprej smo jih videli, ko so plesali okoličanske pleske, potem so se spet pojavili v vojskovalnim kolom in pozneje še s potrkanim plesom. Marljivo plesalci, ki se pod vodstvom Olge Gorupore ne utrudno vadijo, so dosegli že tako višino, da je njihov nastop za spored vsake prireditve zelo cenjena bogatitev.

S štirimi pesmimi je nato nastopil *barokizirani mešani zbor*, ki je pel najprej *Ipavčev Ej* tedaj, nato dve stari tržaški narodni, ki jih Barokovljani večkrat pojejo in s katerim povsod vžgejo občinstvo. V teh pesmih je poleg domačega dialekta tudi toliko pristne šegavosti, da zbuje vselej tudi obilo veselosti, ki se potem odraža v navdušenem ploskanju. Zaključili so Barokovljani s svojo *Soči*. (Lahko rečemo svojo, saj je ta Devova pesem postala že kar nekaka himna barokovljan. Križani zbor).

Kriški orkester je s svojimi tremi točkami, v katerih so se prepletale melodije znanih narodnih pesmi, še dvignil veselo razpoloženje v dvorani.

Proseči oktet, ki ga je vodil Milan Periot, je zapel tri pesmi, pri katerih smo ugotovili, da se glasovi pevcev zelo živjajo v enoto, soli pa imajo lepe, prijetne glasove.

Marljivi oktet iz Sempolaja pod vodstvom Stanka Zidariča tudi na kriški prireditvi ni izostal. Simpatični sempolajski pevci so bili deležni prisrčnega odobravanja.

Za praznik v Križu so hoteli zlasti vsi sosede pokazati, da se skupaj v Križani vselej novega doma. Tako tudi Nabrežinci s svojim številnim zborom niso hoteli manjkati. Nabrežinski zbor vsakokrat preseneti s svojim vedno polnejšim podajanjem. Zboru, v katerem je toliko mladih moči, želimo, da bi bil vztrajen, ker se mu obeta, da na ta način doseže še zavidno višino. Z izkušnim pevovodjem, kot je prof. Boštjančič, lahko zbor zmaguje že tudi težje naloge. V nedeljo so zapeli *Gotovo Nove brazde*, *Boštjančičev Naš Kras* in pa domačo Nabrežinsko.

Razen pevskih, godbenih in plesnih točk je bila še na sporedu recitacija in dramsko delo. Rudi Kosuta je recitiral *Zupancičev Zemljevid* in on

je tudi zrežiral enodejanko *Cehova Snubač*, v kateri so nastopali Križani Alma Tretjak, Angel Kosuta in Kamil Kosuta. Zlasti Angel Kosuta je s svojim *Snubačem* presenetil celo nekatero strokovnjake, ki so se se posebej zanimali za to točko. Ob taki dvorani in tako lepem oderu bodo morali pač Križani dramatik z vneto gojiti. Pokazali so, da imajo sposobne ljudi in upamo, da tudi volje ne bo manjkalo.

S tem je bil zaključen program, ki je bil sicer za eno samo prireditev nekoliko dolg, kar pa je razumljivo. Za tako važen dan, kakor je bila otvoritev novega prosvetnega doma v Križu, so pač hotela vsa sosedna društva pokazati, da smatrajo ta veliki dogodek tudi za svoj praznik, kar je gotovo tudi bil. Otvoritev doma v Križu je pač presegala zgolj lokalni pomen. Trdimo, da prosvetna postojanka v Križu lahko pomeni spodbudo za prosvetno delo v vsej sosesčini.

V nedeljo je bilo preveč ljudi, da bi mogli navzočim nemoteno slediti izvajanjem na oderu. Toda Križani so lahko veseli, ko so mogli ugotoviti, da jih je ta dan toliko ljudi, da bi morali pač imeti še mnogo mnogo večjo

dvorano, da bi lahko vse spravili pod streho. Toda užitek je bil že ob pogledu na natrpano dvorano, ki je z nezmanjšanim zanimanjem sledila vsem točkam in izvajalcem ploskala s prisrčnim odobravanjem, združenim s hvaležnostjo za prijetno prireditev.

Del dogajanja na oderu, v dvorani in izven nje pa je filmski operater Golubović posnel tudi za beograjske Filmske novosti.

Ko se je spored v dvorani končal, mnogi, in zlasti mladina, še niso mislili na odhod. Na vzhodni strani doma leži niže precejšen prostor, ki je določen, da bo njem letni kino, ki bo pa lahko tudi uporaben za športne nastope, na pr. za namizni tenis, za odbojko, košarko in pa končno tudi za zabavne prireditve na prostem. Ze v nedeljo je mladina znala ta prostor izkoristiti, ko se je na njem zavrtela ob zvokih glasbe. Sicer je že postajalo hladno, a mladina se je ugreje.

Udeleženci so se začeli razhajati z vlaki, avtobusi in drugimi sredstvi, bližnji pa tudi peš. V vseh je vladalo zadovoljstvo nad tako prekrasnim dnevom kakor tudi želja, da bi se podoben praznik kmalu slavil še kje drugje.

Kriški orkester.

Prizor iz enodejanske *Snubač* (Cehov). Nastopajo Alma Tretjak, Kamil Kosuta in Angel Kosuta.

O bližnjih volitvah v ameriški kongres

V pričakovanju volitev, ki se bodo v kratkem vršile v ZDA, hočemo naše čitatelje seznaniti z nekaterimi zanimivostmi glede ureditve in poslovanja najvišjega ameriškega predstavniškega telesa. Kar je koristno vedeti, saj gre v tem primeru za državo, ki je ne samo med največjimi na svetu, ampak igra tudi v mednarodnem političnem življenju zelo važno vlogo.

Ameriški kongres ima dva doma: predstavniško zbornico in senat. Predstavniška zbornica šteje 435 članov, ki so izvoljeni v 48 zveznih državah, in to na osnovi števila prebivalstva. Njihov mandat traja dve leti. V senatu je 96 senatorjev, po dva iz vsake zvezne države. Mandat senatorjev traja šest let, tako da se vsako drugo leto volijo tretjina senatorjev, ki jim mandat poteče.

Sedanji kongres, trinosemdeseti po številu, je bil izvoljen v jeseni leta 1952, pred občitnih sprememb v njegovi

vič pa se je sestel v začetku leta 1953. Člani novega, štirinosemdesetega kongresa, bodo izvoljeni letos novembra, prvič pa se bodo sestali v začetku 1955. leta.

Mandat predsednika ZDA in njegovega namestnika, traja štiri leta. Ker so bile predsedniške volitve v jeseni leta 1952, bosta predsednik Eisenhower in podpredsednik Nixon skupno s svojo vlado ostala na svojih mestih še dve leti, ne glede na rezultat letošnjih volitev. Zaradi tega je tudi zanimanje ameriške javnosti za te letošnje amedvolitve manjše od onega, ki ga je pokazalo pri predsedniških volitvah. Vendar bi bilo zgrešeno podcenjevati pomen novembrskih volitev, toliko bolj ker je razmerje večine in manjšine v obeh domovih kongresa dohaja labilno, tako da bi vsaka tudi neznatna sprememba na bližnjih volitvah privedla do občutnih sprememb v njegovi

strukturi. To bi sicer ničesar ne menjalo glede sestave vlade, toda zgodi se lahko, da se predsednik ZDA naenkrat znajde pred opozicijsko večino, ki bi na njen pritisk bil prisiljen spremeniti program vlade ter ga prilagoditi spremenjeni situaciji v kongresu.

V senatu se sedaj nahajajo 48 republikancev, 47 demokratov in eden neodvisni senator (Morse), ki pa je že bil izjavil, da bo v naslednjem zakonodajnem obdobju glasoval z demokrati glede vseh vprašanj postopka in organizacije. Če si demokrati od 37 mest, ki se bodo novembra volila (od tega pet, ki so ostala prazna zaradi smrti senatorjev), pridobijo samo eno, bi imeli v vseh senatih odbojno večino. Slučaj je nanesel, da bo na novembrskih volitvah izvoliti v senat mnogo več demokratov kot republikancev, kar vsekakor

zmanjšuje volilne upe demokratov.

Politični komentatorji so zelo opretni v svojih odgovorih glede tega ali bo demokratsko uspešno pridobiti tisti edini glas, ki bi jim v senatu zagotovil večino.

Glede volitev v predstavniško zbornico, ki se bo vanjo volilo vseh 435 predstavnikov, je pričakovati močan premik v korist opozicije, ker je že takorekoč tradicionalna zadeva, da navadno stranka, ki je na oblasti, na amedvolitvah izgubi del svojih mandatorov. Zanimanje je toliko večje, ker trenutno sedi v predstavniški zbornici 219 republikancev, 215 demokratov in eden neodvisen.

Po pravilu se vsi poslanci in senatorji na volitvah bore za to, da bi podaljšali svoj mandat, se pravi, da bi bili ponovno izvoljeni. Tekrat pa se zaradi smrti ali odstopa posameznih poslancev in senatorjev, a tudi iz drugih razlogov, javljajo novi kandidati. Redno se tudi dogaja, da se kot protikandidati iz iste stranke javljajo oni, ki so na prejšnjih volitvah pogoreli.

Letos se bodo poleg poslancev in senatorjev volili hkrati tudi guvernerji za mnoge zvezne države, zatem narodni predstavniki v posameznih državah, kakor tudi določeno število funkcionarjev. Volitve guvernerjev so zelo važne, saj je njihova oblast precejšnja. Senator Johnson se je na predokret temu, da bi bil ponovno izvoljen v senat, namesto tega pa je prijavil svojo kandidaturu za guvernerja v Colorado. So pa tudi obratni primeri, guverner New Mexica, se bo odrekel svojemu položaju, da bi mogel biti izvoljen v senat. Letos bodo guvernerji volili v 33 državah. Doslej je od teh bilo 22 republikancev in 11 demokratov. Od teh enajstih, jih je osem iz južnih držav, kjer jim je ponovna izvolitev zagotovljena. Vprašanje je, kako bodo glede njih 22 republikan-

skih guvernerskih mest in preostalih treh demokratskih, za katere se ne ve gotovo, komu bodo prišla v roke. Na vsak način pa se smatra, da je trinajst republikanskih mest, ki so nezavzeta.

Značilno je, da so dva meseca pred začetkom volitev tako republikanci kot demokrati zelo optimistično razpoloženi. V obeh taborih se zagotavlja, da je zmaga v njihovem žepu, in sicer v predstavniški zbornici s krepko, v senatu pa z malenkostno večino.

Z naše strani ne moremo dati nikakršnih prognoz, kakor nas uče izkušnje z zadnjih, t. j. predsedniških volitev, je to dokaj tvegano. To je odvisno v prvi vrsti od tega, kako povprečni ameriški človek ocenjuje delo in uspehe, ki jih je republikanska vlada opravila v dobi, ko je bila pri državnem krmlju, ali smatra, da so ti uspehi, odnosno neuspehi večji od onih, ki jih je imela demokratska stranka, ko je bila na vladi. Volilni rezultat je v precejšnji meri odvisen tudi od učinkov propagande, kakaj, kakor znano, je ameriški srednji človek zaradi svoje relativno nizke politične in idejne ravni politično dokaj spremenljiv ter neodločen element itd. itd. Sicer pa, naj bo volilni rezultat takšen ali drugačen, bistveno ameriško notranje in zunanje politike ostane prejšnje, saj je to delo, ki ga ni mogoče ustaviti. Tudi ti dve leti republikanske vladavine, ko se Eisenhowerjeva politika ni mnogo razlikovala od Trumanove, ker pač niso osebnosti niti stranke, ki bistveno ravna njihovo taktiko in metode, ampak so to objektivne okoliščine, ki veljajo prav tako za republikance kot demokrate.

Na vsak način velja počakati do novembra, ko bodo same volitve pokazale, na katero stran se danes nagibljejo simpatije Amerikanov,

Nabrežinski pevski zbor; dirigira prof. Karel Boštjančič.

Solski orkester Glasbene Matice pod vodstvom Ubalda Vrabca ter pogled na polno dvorano.

6. Strumno je hodila v družbi lepe hčere, njenega moža, znanca, ki bi jo mogel nesti tudolono, na hrbtu s Triglavovakaj, ki je podjetno tekal naprej.

Ne prevalu pod Kanjavcem, kjer se na eni strani cepi norici, proti Dednemu polju gleda na najbližje t. j. drugo mračnih odsevih črnosivega boji plovca, neposredno pod iz pobočja Kanjavčevega od vrstva. V bližini smo maleteli na ne tajnika, gibalo, seznajajoč planinskega društva. Gori od kognitovske širine so se vlekti deževni oblaki, zato se ležeče. Leži sredi neobrasčene,

je inženir odločil, da gre naravnost h kočini pri Triglavskih jezerih v družbi s staro ženo iz Mengša. S planinsko trojico pa smo je mahili navgor po dolini sami, k njenemu začetku, na Prehodovce, pogledat novo kočino, ki je imela biti svečano odprta naslednjega dne. Za ogromno skalo smo skriti nadbrtnike, ker smo se itak morali vrniti po isti poti. Pot k novi koči je sicer zaznamovana, toda ni še nadelana. Ni pa dolga, niti pol ure od poti po Dolini jezer, in teče po prijetni dolini, ki se konča alni se odpira v široko prevalo proti Trenti med pobočji Lepega Spijača ter obronki Kanjavčevega odrastka. Vrgača. Višji trentarski vrhovi so že vidni prek doline, seveda kolikor jih niso zakrili težki oblaki. Na desni strani, nekoliko nižje v dolini se kmalu odpre pogled na lepo sinje-moderno jezero, prvo, najprejeleže. Leži sredi neobrasčene,

Čisto kamnite okolice, pod sipinami neposredno pod steno Vrgača (2194 m). Pa ni to edino jezero; — v neposredni bližini, še tesneje pod Vrgačnico, drugi pa, pod pobočji Lepega Spijača, pod Trebiščino planino na Log v Trenti. Nova kočina bo torej premošča preveliko razdaljo med Gornjo Soško dolino in Triglavskim pogorjem v Dolino Triglavskih jezer, — saj je iz Trentskega Loga debele štiri ure hoje in od tu do kočine pri Triglavskih jezerih ali do Dolice še dve uri peščenja. Doslej ni do nikogar motilo, ker ni to zaradi nesrečne padati proti Trenti odnosno v dolino, ki se niže na sedlu med Ozebnikom in Spijcem razcepi v dva rokava. Od tečte eden po meliških v Zadnjico, drugi pa, pod pobočji Lepega Spijača, pod Trebiščino planino na Log v Trenti. Nova kočina bo torej premošča preveliko razdaljo med Gornjo Soško dolino in Triglavskim pogorjem v Dolino Triglavskih jezer, — saj je iz Trentskega Loga debele štiri ure hoje in od tu do kočine pri Triglavskih jezerih ali do Dolice še dve uri peščenja. Doslej ni do nikogar motilo, ker ni to zaradi nesrečne

ZORKO JELINČIČ Med gorami in spomini

Čisto kamnite okolice, pod sipinami neposredno pod steno Vrgača (2194 m). Pa ni to edino jezero; — v neposredni bližini, še tesneje pod Vrgačnico, drugi pa, pod pobočji Lepega Spijača, pod Trebiščino planino na Log v Trenti. Nova kočina bo torej premošča preveliko razdaljo med Gornjo Soško dolino in Triglavskim pogorjem v Dolino Triglavskih jezer, — saj je iz Trentskega Loga debele štiri ure hoje in od tu do kočine pri Triglavskih jezerih ali do Dolice še dve uri peščenja. Doslej ni do nikogar motilo, ker ni to zaradi nesrečne

so kočino postavili planinci premogovnih revirjev v Trbočljah, Hrastniku, Zagorju, iz vzhodno-slovenskih predelov, Stajerskih, ter posegli sem do našega zahoda.

Pri koči so še pridno delali zidarji na ostrežju in brki Zagorka je še čistila tla in leseni opaž. Četudi še ni bila kočina odprta, nam je skrbnica postregla s kavo. Koča odnosa pravzaprav kočica ima le dva predela. Obširno jedilnico z razgledom na Trento in malo kuhinjo. Na vrhu pa je podstrešje le s skupnim ležiščem. Kočica ima namreč še eno posebno nalo-

go, postati oporišče plezalcev po stenah Lepega Spijača-Ozebnika ter Vrgača-Severne stene Kanjavca. Trentar srednjih let, eden glavnih graditeljev in nosačev h kočini, nam je pripovedoval o novi poti od Dolice do sem čez severno pobočje Kanjavca in Vrgača. Imela bo več prednosti pred sedanjo, ker bo krajša in bo tekle vedno vodoravno brez nepotrebnih vzpetin gor in navzdol, kot jih ima pot čez Hribarice. Seveda bo imela razgled na Trentarske-Gornje, soške planine, v Zahodne Julijce. Kajpak bo malo visokopolež, vendar ne toliko zračnast kot bi se zdelo tistemu, ki pozna severne Kanjavčeve stene. Steno namreč sekajo v določenih razdaljah horizontalne police s širokimi položnimi meliški, ki nudijo zelo primerne prehode za novo pot.

(Nadaljevanje sledi)

